

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ———— 20 coroane.
Pe jumătate de an ———— 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA:

Arad, Strada Deak Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Marea Adunare Națională dela Alba-Iulia.

Proclamarea României-Mari. — Vorbirea P. S. Sale pâr. nostru episcop Ioan. — Pe câmpul lui Horea.

(Urmare.)

Când dl Vasile Goldiș terminând citirea proiectului de revoluțiune exclamă: „Trăiască România Mare“, întreaga sală într'un elan de nespuse însuflețire izbucnește în ovății și aplause frenetice. Arhiepiscopii și întreg Marele Sfat se ridică de pe scaune. Idealul național se înfăptuiește și pământul sfânt al mândrei noastre împărății e udat de lacrimile bucuriei și ale emoțiunii. Momentul istoric nu se poate descrie.

După expozeul istoric al dlui Goldiș la cuvântul înțeleptul neamului dl Dr. Iuliu Maniu. Își începe vorbirea după urale și ovății sgomotoase. Motivează hotărârile din proiectul de rezoluție cu o logică, claritate și ușurință proprie tuturor manifestațiilor din viața publică a fruntașului, care întrunește în persoana sa simpatică dragostea și încrederea întregului neam românesc.

În numele partidului social-democrat român vorbește dl I. Jumanca. Discursul însuflețit și cuminte a fost mereu subliniat de aplause. Când roșii cuvintele: „...Astăzi venim și noi aici adevărații reprezentanți ai muncitorimei românești din Ungaria, Transilvania și Banat să declarăm în fața preacinstitei adunări, în fața internaționalei socialiștilor, în fața întregii lumi, că vrem unirea tuturor Românilor. Noi vrem și suntem gata a lupta cu toate mijloacele pentru înfăptuirea și apărarea unirii“, un uragan de aplause răsplătește hotărârea deamă și bărbătească a muncitorimei române, care în fața tuturor intrigilor s'a știut înălța la priceperea imperativului vremurilor și încălzi de idealul sfânt al întreg neamului românesc.

După ce la somarea presidentului nimenea nu mai ia cuvântul, iubitul nostru Badea Gheorghe enunță proiectul de revoluțiune primit cu unanimitate.

Tot cu unanimitate se primește la propunerea dlui Dr. A. Vaida și lista Marelui Sfat Național. Ia apoi cuvântul P. S. Sa Episcopul Dr. Demetriu Radu și propune ca Adunarea Națională să voteze mulțămite Consiliului Național Român, care și-a depus mandatul, precum și bărbăților, cari cu zel și devotament ne-au pregătit acest praznic mare. Roagă apoi pe arhiepiscop să binecuvinteze lucrările Adu-

nării Naționale (P. SS. LL. se ridică de pe scaune și binecuvântă).

Măreața adunare o încheie seniorul episcopatului român și locțiitor de metropolit P. S. Sa părintele nostru episcop Ioan prin următorul discurs:

Onorată adunare națională! Cu rugăciunea pe buze și cu cugetul la Dumnezeu pleacă creștinul adevărat la lucrurile și întreprinderile sale. Cu rugăciunea pe buze și cu cugetul la Dumnezeu se întoarce omul creștin la vatra sa familiară. Pleacă adecă cu rugăciunea de cereri și se întoarce cu rugăciunea de mulțumită.

Rugăciuni de cerere am înălțat și noi astăzi la sfintele altare și încă rugăciuni încheiate cu lacrimi de bucurie, și acum la încheierea lucrului pentru care ne-am adunat se cuvine să aducem rugăciune de mulțumită la Tronul dumnezeirii cu atât mai vârtos, că a învrednicit și neamul nostru românesc de-a ajunge acel moment, care — și după spusele istoricului Tacit — este rar în felul său, ca un individ, o familie și cu atât mai vârtos o societate mare, cum e și neamul nostru românesc, să poată da sbor liber cugetelor și sentimentelor sale și cu atât mai rar momentul, ca sentimentelor sale să poată da expresiune liberă în modul și forma, cum ni s'a dat nouă — națiunii române din Ungaria, Transilvania și Banat, la marea prăznuire a zilei de astăzi.

Tocmai deaceia acum la ajungerea scopului pentru care ne-am întrunit, abia am putea aduce Domnului o rugăciune mai potrivită, decât cu cuvintele: „*Înalță-Te peste ceriuri Dzeule și peste tot pământul mărirea Ta!*“ (Ps. 56, v. 6.)

Onorată adunare națională! Trăim de veacuri pe acest pământ, pe care ne-a așezat divul Trăian și pe care moșii și strămoșii noștri avându-l în stăpânire, l'au apărat cu sângele și viața lor în contra năvălirii oardelor barbare, cari după spusele istoriei „*veniau ca și lăcuste în agrii sămănați, tăind fără de milă, răpind fără c'utare, lipsind pe tii de tată și pe surori de trați*“ și astfel l'au apărat în contra tuturor neamurilor și semințiilor, cari în cursul veacurilor s'au strecurat pe aici spre a-și cerca adăpost.

Și moșii și strămoșii noștri conștii de dreptul și datoria lor, ajutați de curajul și bărbăția omului stăpân, au luptat cu succes contra acestor năvăliri până atunci, până când șireția și viclenia acestor neamuri, sprijinită de forța împrejurărilor, priincioase scopurilor lor, a întors roata norocului spre umilirea neamului nostru în măsura, că toată mângăierea ce le-a mai rămas, era redusă la credința și nădejdea în Dumnezeu dreptății, iar până atunci toată mângăierea lor a fost redusă la dreptul de a ridica ochii minții și cugetul inimii lor la Dzeu exclamând cu psalmistul astfel: „*Dumnezeule, veni'au neamurile în mostenirea Ta, spurcat-au biserica Ta. Făcutu-ne-au ocară vecinilor noștri batjocură și răs celor din jurul nostru*“ (Ps. 78, v. 1. 4.)

Acest jug al jobăgiei, acest vestmânt de batjocură, de ocară și de răs, deci de mare umilire, l'au purtat în cursul veacurilor nu numai moșii și strămoșii ci și părinții noștri și chiar și noi cei de acum, încât am ajuns să ne convingem, că nici cuvântul capului încoronat dat în fața

unei deputațiuni nu ne dă garanție de existență de afirmare și dezvoltare firească ca popor de ordine pururea credincioși Tronului și patriei străbune, pentru care în cursul tuturor veacurilor am adus toate jertfele de sânge și avere, ce ni s'au cerut.

Episcopatul bisericii noastre române din Transilvania, Ungaria și Banat, a fost în toate aceste timpuri conștiu de înalta sa poziție de păstor și conducător natural al turmei sale cuvântătoare.

Ca atare a fost conștiu atât de îndreptățirea, de a fi expresiunea fidelă a sentimentului și astfel a stării sufletești a neamului său, cât și de chemarea de a sprijini cu cuvântul și cu fapta mișcările inițiate de fruntașii săi mireni, ca factor politici competenți în conducerea destinelor națiunii noastre române, deci în toate mișcările de a asigura acestei națiuni dreptul firesc de existență, de afirmare și dezvoltare pe toate terenurile vieții publice, culturale, sociale și economice în măsura dreptului, de care se bucură națiunile, cu cari trăim în societate pe acest pământ strămoșesc.

Că și noi episcopii de acum ai bisericii române din părțile pomenite suntem conștii de legătura sfântă în care am stătut și stăm cu neamul nostru românesc atât ca odrasle din rădăcina lui, cât și ca păstorii lui sufletești; că mai suntem conștii atât de îndreptățirea cât și de chemarea și datorința noastră ca atari, dovadă învederată a fost declarațiunea noastră solemnă și unitară, în senzul căreia, pe marele sfat național al nostru, constituit din elita păstoritilor noștri, l'am recunoscut și decretat de reprezentant și conducător politic al națiunii noastre române din Ungaria, Transilvania și Banat, și dovadă și mai grăitoare este faptul, că la bucinul de chemare a acestui mare sfat, ne-am prezentat la această măreață adunare națională în număr complet întocmai precum în număr complet am participat la Blaj înaintea de 7 ani la prăznuirea semicentenarului de viață și activitate a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român.

Ne-am prezentat atunci în corpore, ca să dovedim lumii, că de câteori e vorba de limba și literatura noastră română suntem conștii de adevărul, că precum alte neamuri, tot astfel și națiunea noastră română nu trăește numai prin numărul mai mare sau mai mic al fiilor săi, ci trăește prin însași limba și literatura sa pentru care moșii și strămoșii noștri s'au luptat mai mult, decât pentru însași viața lor.

Ne-am prezentat și acum în corpore la această mare sărbătoare națională, ca să dăm probe învederate că de câteori se tractează despre soartea neamului românesc; clerul și poporul credincios, ca fii adevărați sunt una în cugete și simțiri, sunt una în dorințele și aspirațiunile naționale dela vlădică până la opincă și dela opincă până la vlădică.

Ne-am prezentat aici îndeosebi cu scopul și dorința, că precum antecesorii noștri, vrednicii de pomenire episcopi de pe vremuri au susținut împreună cu clerul și poporul credincios sub povara sistemului de împilare a tot ce a fost românesc, acum tot împreună cu clerul și poporul nostru să prăznuim *bucuria zilei, în care ne-a răsărit și nouă soarele dreptății*, care ne este cheazășia unei vieți viitoare ca *națiune românească liberă și unica îndreptățită* a dispune de soartea sa prezentă și viitoare.

Este mare și însemnată această sărbătoare

națională chiar și numai prin numărul impunător al celor prezenți, dar *timbrul adevărat* al acestei sărbători — unice în felul ei, nu-l dă nici numărul nostru al celor de față, nici numărul celor reprezentati prin noi la această adunare, ci acel *timbru* îl dă *însus scopul*, pentru care ne-am întrunit, care scop abia și-ar afla condeiul, care să-l defineze mai nimerit, și abia și-ar afla graiul, care să-l exprime în cuvinte scurte și totus atât de corespunzător dorințelor și trebuințelor de viață națională a poporului nostru românesc, decât cum l'a definit și exprimat nemuritorul Andreiu Murășan la 15 Maiu 1848 în versul următor:

„Aceasta e ziua, în care Românul,
Pătruns de chemarea spiritului său,
Iși scutură jugul impus de păgânul,
Ce n'avu nici lege nici chiar Dumnezeu!”

Acum dară, când prin concluzele acestei adunări, aduse cu vot unanim și cu însuflețire deamnă de asemenea moment fără pereche în tot trecutul nostru îndepărtat, ne vedem realizată dorința nutrită de veacuri; acum, când ne vedem eliberați de jugul sclăviei seculare și am făcut începutul de a dispune înșine de soarta noastră și a neamului nostru românesc; acum, când în fața acestor concluze trebuie să amuțescă graiul și să cadă din mână condeiul tuturor aceluia, cari nu înceată cu răsvrătirea pe tema, că marele sfat al națiunii române nu ar fi reprezentantul dorințelor neamului întreg — nu ne rămâne, decât să dăm mulțumita noastră prevedinței divine pentru că s'a milostivit a ne învrednici de bucuria acestei zile, prin care s'a dat înviere și *vieață națională* și neamului românesc din aceste părți.

Să ridicăm deci ochii minții și cugetul inimii la Dumnezeu și să exclamăm cu psalmistul: „Înaltă-te peste ceruri Dumnezeu și peste tot pământul mărirea Ta!”

După toate aceste mulțumind tuturor cari au concurs cu cuvântul și cu fapta dragostei lor de neam la ajungerea acestui scop, și rugând pe Dumnezeu să binecuvinte lucrările noastre, adevărat să ne învrednicească a vedea întrupată dorința exprimată de noi cei prezenți în concluzele adunării noastre naționale de acum, *deklarăm* sedința adunării noastre naționale convocată pe ziua de astăzi, de încheiată.

Erau aproape 2 ore, când acordurile puternice ale imnului național acoperiră ca niște valuri ale mării tulburate de suflarea unui vifor neobișnuit ultimele cuvinte din frumoasa vorbire de încheiere a P. S. Sale.

Sedința constituantă se termină și lumea imensă porni pe câmpul lui Horia, unde evanghelia praznicului se vesti tuturor marginilor pământului prin P. S. Lor episcopii Dr. M. Cristea și Dr. Iuliu Hossu și alți oratori. Frumos și măreț a fost praznicul învierii noastre și demn de a fi serbat din neam în neam.

Telegrama Marelui Sfat Național cătră Maj. Sa Regele Ferdinand.

Adunarea națională a Românilor din Transilvania, Bănat și Țara unghurească în Alba-Iulia, glorioasa cetate a lui Mihai Viteazul, a declarat, într'un elan de entuziasm fără margini, unirea teritoriilor sale cu regatul României. Vestindu-vă hotărârea aceasta, care încoronează aspirațiile de veacuri ale neamului românesc, rugăm pe Majestatea Voastră, primiți omagiile ce venim a le exprima cu profunda supunere.

Trăiască M. S. Regele Ferdinand!

Trăiască M. S. Regina Maria!

Trăiască Augusta Lor Familie!

Trăiască România Mare!

Răspunsul M. S. Regelui Ferdinand. Dlui președ. al Adunării Naționale din Alba-Iulia.

Vestea îmbucurătoare ce-Mi aduceți despre mărețul act al unirii cu regatul român, săvârșit în vechea cetate a lui Mihai Viteazul, a umplut inima mea de supremă bucurie și-am primit-o cu o vie emoție. Munca neobosită depusă în cursul vremurilor de bărbați patriotici, purtători credincioși ai idealului național, azi și-a găsit răsplata binemeritată. Din lacrimile celor cari au plâns și suferit, cari au luptat fără preget, din sângele celor cari au muncit pentru înfăptuirea lui lăsând ca moștenire sfântă credința lor nestrămutată — a răsărit sămânța ale cărei roade azi le culegem ca un dar din cer. Mulțumesc Atotputernicului că mi-a îngăduit prin vitejia ostașilor Mei să pot contribui la această măreață faptă și ca împreună cu poporul meu iubit să pot trăi aceste clipe înălțătoare. Cum am fost părtașul suferințelor și durerilor voastre, așa iau din adâncul inimii parte la bucuria voastră, care este aceea a tuturor Românilor și unind glasul meu cu glasul vostru zic plin de nădejdi într'un viitor frumos: Trăiască România-Mare pururea nedespărțită! *Ferdinand.*

Răspunsul M. S. Reginei Maria.

Domnule președinte!

Răsboiul sfârșit a fost răsboiul nostru sfânt pentru desrobirea Ardealului. Când au plecat ostașii noștri am fost și i-am văzut. În ochii lor strălucea lumina entuziasmului, am împărtășit credința lor, am fost părtașă suferințelor și a zilelor grele prin cari toți am trecut. Pe mulți i-am văzut căzând cu brațele întinse spre Alba-Iulia, cetatea împlinirii visului nostru. Mulți, cei mai mulți erau tineri și dorința lor cea mai înflăcărată era să-și unească mâinile cu frații lor de peste munti. Aceeaș credință trăia și în inimile voastre, când voluntarii Ardealului au venit și-au jurat să fie credincioși tronului și steagului României. În ochii lor strălucea aceeaș lumină și când am văzut mâinile lor ridicate spre cer și-am auzit glasurile lor puternice, am înțeles că aceeaș hotărâre trăia în sufletele voastre: să vă uniți cu noi și să fim o singură țară, o țară mare. Ziua măreață a împlinirii visului nostru a sosit și este o zi de biruință ziua, când împreună mâinile și aduc mulțămiri mele Domnului. Binecuvântat fie ceasul în care trimit această vestire Ardealului. Aștept ziua cea mare, când voi veni la voi, să văd falnicii voștri munți, isvoarele, câmpiile și căminurile voastre. Acum atâția sunt copiii mei, că mi-e inima plină de nerăbdare să mi-i strâng la piept.

Domnule președinte! Strălucitoare este ziua zilelor, când după atâta suferință și așa multe jertfe suntem pentru totdeauna cu toții laolaltă, înfăptuind astfel visul de veacuri, visul de aur al Românilor.

Maria.

Adunarea femeilor române din Sibiu.

Pătrunse de fiorii însuflețirii neprihănite, femeile române au simțit chemarea tainică a vremii și la glasul venerabilei matroane, a doamnei Dr. I. Rațiu s'au adunat, la 12 Nov. în sala festivă a școlii civile de fete. S'au strâns într'un număr neobișnuit de mare. Au fost cam la 500 femei, din toate păturile societății noastre românești.

Laudă și admirație li-se cuvine! Doar însuflețirea conștie de vremile mari ce le trăim, disciplina și cumpătul s'a manifestat în măsură mai mare ca la bărbați.

Doamna E. Tordășianu, mulțamește în puține cuvinte doamnelor pentru viul interes ce-l dovedesc pentru cauza românească și propune de prezidentă ad-hoc pe doamna Catinca Bărseanu. Se primește cu aclamări.

Doamna C. Bărseanu mulțamind pentru încredere, arată scopul întrunirii. Declară că femeia română, fiind părtașă suferințelor și luptelor din trecut, dorește și cere partea sa de muncă și de bucurie și din viitorul ce ni-se zugrăvește în colori atât de strălucite.

Propune să se trimită o adresă de încredere și îmbărbătare sfatului național român din Arad, precum și publicarea unui manifest cătră toate femeile române din teritoriile locuite de români.

Doamna Dr. Eleonora Lemenyi, cetește următorul proiect de adresă cătră sfatul național român:

Cuprinsă de nespusă însuflețire femeile române din Sibiu, salută Consiliul Național Român, singurul organ îndreptățit și chemat să cărmuiască soarta poporului român din Transilvania și Ungaria!

În veacurile îndelungate de tristă robie națională femeile au păstrat și nutrit în sânul familiei flacăra divină a conștiinții naționale. Când sentimentul național era prigonit de ocârmuirea străină și dușmană, femeia română conștie de datorința sa națională și-a crescut fiii și fiicele în adâncă dragoste pentru limbă obiceiuri și moșia strămoșească.

Azi, când în sfârșit în virtutea suveranității sale naționale neamului românesc i-se deschide un viitor strălucit și fericit: femeia română cu viu entuziasm sprijinește acțiunea de primenire și solidaritate a națiunii române, acțiune menită de a arată lumii că neamul nostru e vrednic de libertate desăvârșită națională și în stare să se conducă singur pe sine.

Conștie de marea însemnătate pentru soarta neamului a acestei clipe istorice, femeia română cu mândrie și demnitate așteaptă înfăptuirea idealului nostru național, la a cărui împlinire va conlucra din toată puterea sa!

Trăiască Consiliul Național Român!

Adresa se primește cu urale la adresa sfatului. În urma acesteia cetește doamna Eugenia Tordășianu, proiectul de manifest care stârnește puternice valuri de însuflețire. Manifestul e următorul:

Dragi surori!

În trecutul furtunos al neamului nostru, femeia, alături de bărbat, și-a luat cu credință neclintită și cu adevărat eroism partea sa din multimea durerilor și din puținele bucurii, ce ni le-a trimis ursita.

În lupta pentru existență din zorii zilei și până în noaptea a stat în brazdă alătura de soțul ei, ajutându-i și îndulcindu-i amarul cu dragă-lășia sa. Dar în acelaș timp i-a crescut copiii în frica Domnului și în dragostea neamului și a dulcelui nostru grai.

Dacă fiii neamului au plecat la luptă cruntă, femeia i-a îmbărbătat, de multe ori s'a năpustit alături de ei asupra dușmanilor și focul sfânt al iubirii de moșie le-a dat puteri să învingă!

În vremuri de liniște până când mâinile ei harnice depănă lâna ori chindisea o iie, versul ei duos turnă în cântece bătrânești vitejia românească și împletea în cunună de versuri amintirea eroilor.

Deodată cu firul din caier se torceau și firele strălucitoare ale doinei și horei și gospodăria sa modestă era împodobită cu datinile și moravurile simple, curate, de o feciorelnică moralitate, de un rar bun simț și de o aleasă cinste, cheazăie a trăinicieii neamului nostru.

Ca de atâtea ori în trecut, neamul nostru și azi trece prin o grea cumpănă. După un răsboiu cumplit, de aproape cinci ani, care a cernit inimi nenumărate, se ivește la orizont aurora împurpurată de sângele scump al feciorilor noștri, ca o măreață prevestire a soarelui libertății, ce are să răsară în sfârșit și pentru neamul românesc. Am vrea, ca acest soare de mult și cu dor așteptat, când își va deschide pleoapa, să poată saluta în sufletele tuturor Românilor o adevărată sărbătoare. Să ne curățim simțirile pentru această sărbătoare! Și mai ales să cură-

țim și să îmblânzim firea înăsprită de războiu a bărbaților și copiilor noștri, ca în timpul acesta de cumpănă și prefacere să nu-și păteze mâinile și haina de praznic prin omor și jaf.

Așadar la muncă, dragi surori! Locul nostru mai mult ca ori când este lângă bărbații și copiii noștri. Să fim îngerul blândeții și al iubirii, care le potolește mânia, trezind în ei dragostea de frate și respectul pentru bunul deaproapelui.

Vrem, ca poporul nostru să primească mult așteptatul soare al libertății popoarelor cu aceeași curățenie sufletească, cum primește sfânta cuminecătură în fața altarului dumnezeiesc. Vrem, ca neamul nostru să poată sta cu față curată înaintea deșrobitorilor săi și să ocupe cu cinste, ca popor stimat locul ce i-se face și lui între neamurile mari ale lumii.

La muncă, surori!

Acum să începem și noi război împotriva volnicilor și pentru pacea curată dintre neamuri. Trăiască pacea!

Trăiască neamul românesc de pretutindenea! Sibiu, 12 Noemvrie 1918.

Femeile române din Sibiu.

În fine se delegă din sinul adunării următorul comitet:

Presidentă: Dna Dr. Ioan Rațiu. Vicepresidentă: Dna Catinca Bârseanu. Secretară: D-na Dr. Eleonora Leményi. Membre: Dnele Dr. Russu, I. Bardoși, E. Tordășianu, V. Dr. Stroia, V. Popoviciu, E. Bucșa, M. Brote, O. Dr. Deleu, L. Dr. Fruma, L. Dr. Bologa, Agnes Dr. Măcelar, E. Poponea, E. Petrașcu și V. Boiu.

Comitetul are chemarea ca stând în legătură cu sfatul național român din Sibiu să lucreze pentru trezirea femeii române din Sibiu și jur la muncă conștie pentru fericirea neamului.

T. R.

Apelativul Romania la scriitorii vechi bisericești.

Principatele române unite: Muntenia și Moldova, sunt primul stat în lume, care și-a luat mult semnificanta numire de România! Este în deobște cunoscut, cât de multe obstacole diplomatice a trebuit să întimpine și să șfârme noul regat, pânăce în cele din urmă, târș-grăbiș, totuș a isbutit să își elupte și asigure acest titlu de nomenclatură diplomatică și în parte și istorică.

Imperiul roman nici când nu s'a numit diplomaticeste și geograficeste, cel puțin nu în toată întinderea sa, cu acest nume sugestiv; mai ales nu imperiul roman păgân¹⁾. La nici un singur literat clasic păgân, fie roman, fie străin, nu dăm de urma cuvântului Romania.

Numirea din vorbă, prima dată ocără la scriitorii bisericești creștini, latini și greci, în a doua jumătate a veacului al 4-lea și se menține sporadic, până târziu în pragul veacului 16-lea, — fără însă a ieși cândva din cadrele strănte a literaturii și în viața publică, ca o numire politică ori toponimică — când dispăre total, ca ca apoi după scurgerea alor trei secole și mai bine, bogate în prefaceri religioase și sociale; să se ivească din nou și stabil, în o altă noțiune etnică și geografică-diplomatică.

Împărăția romană purtă numele convențional de „*Imperium Romanum*“, ce însemnă poruncă, poruncirea, puterea, iurisdicția Romei. *Roman* în senz arhaic e atâta, cât: domn, împărat, domnie, putere împărăție²⁾.

Strict considerat *imperium* cu *romanum*, sunt concepte identice; deci construcția „împărăție romană“, e un adevărat pleonasm, ca să nu zicem mai mult, căci e de prisos să mai zici „*imperium*“, când ai spus „*romanum*“, fiind aceste cuvinte sinonime.

Cu mult înainte de a se ciocni Romanii cu Slavii, ei s'au războit repetat și crâncen cu Germanii; cari o bună vreme, mai vârtos la început, le ziceau V-l-h (Vlah), dela verbul *vald*, sau *vult*, ce se tâlmăcește a stăpâni; de unde apoi se derivă calificativul de walsch, dispunător, chivernisitor.

Dela Germani — Teutoni — s'a transmis la slavi, însemnând la ei vlah, putere, uriaș, domn³⁾.

Deci dacă roman, sau vlah, înseamnă ca arhaism poruncă, uriaș, atunci *paleo-Romania* trebuie să fie sinteza urieșilor, poruncilor, poruncitorilor.

Când târziu se introduse în literatură, prin scriitorii bisericești termenul de „Romania“, imperiul roman eră nu numai răspândit și întărit peste întreg pământul, dar dejă în bună parte își și asimilase șieși teritoriile cucerite și așa negreșit, că scriitorii cari folosesc acest cuvânt nou, îl folosesc, ca prin el să marcheze caracterul național roman al tuturor provinciilor îngremiate domniei romane unitare; lapidar, Romania indică, că popoarele cucerite sunt acuma și naționalizate, romanizate.

M. Atanasie cel Mare († 373) e cel dintâi, care folosește numirea Romania, zicând, că Roma e capitala Romaniei⁴⁾.

Sf. Epifaniu († 403) mitropolit grec în Salamis, istorisește, cumcă ereticul Manes, părăsind Persia a intrat în Romania... că Constantin cel Mare a trimis în contra lui Arie scrisori, prin toată Romania⁵⁾.

Ucenicul și biograful sf.-lui Augustin, Passidius († 432), susține că vandalii sunt răsturnătorii Romaniei⁶⁾.

Paulus Orosius († 460) preot în Braga Spaniei, din incredințarea sfântului Augustin compuse 7 cărți istorice, împotriva păgânului; în această operă împărăția Romei e passim numită Romania⁷⁾. Nu altcum și un alt contimporan, episcop al Spaniei, Idacius († 470), eretic priscilian în Merida⁸⁾.

Mai târziu apoi alanul Jordanis († 551), episcop și istoriograf în Croton din Italia de jos⁹⁾, și cu Venantius Fortunatus († 603) episcop, în Wienne, renumit poet bis., încă folosesc des în scrierile lor nomenclatura din chestiune¹⁰⁾.

Când se prăbuși imperiul de vest, nomenclatura Romaniei rămâne și pe mai departe pentru restul din orient.

Împăratul și istoricul Constantin Porfirogenitul († 959), mai de multe ori folosește Romania ca numire, pentru imperiul său bizantin¹¹⁾.

Ioan Bromton, abate. în veacul al XV-lea, îi zice împărăției bizantine Romania, scriind: Toată Romania e țara continentală și aparține stăpânirii împăratului Constantinopolitan... Capul Romaniei (sic) e cetatea Constantinopol, și Romania se mărginește în Slavonia, Ungaria și Istria¹²⁾.

Împărăția romeilor (bizantinilor) e numită Romania și la aprigul critic hronologic, al istoricului bisericesc Baronius, la minoritul francez Antoniu Pag¹³⁾.

Un literat francez din începutul secolului al XIII-lea, Gesifroi de Ville-Harduin, care a luat parte în campania latinilor în contra regelui bulgar-român Ioniță (Caloioanes)¹⁴⁾ numește o regiune din Tracia și Macedonia, țară Romania¹⁵⁾.

Efemera împărăție latină orientală, a cruciaților încă s'ar fi chemat Romania¹⁶⁾; o numește astfel însuș împăratul ei al doilea, Enric de Flandra, vâitându-se într'o epistolă a sa către papa Inochentiu III la 1205, că „românul acela Ioniță, pe care îl cunoaște din scrisorile lui... a cutrierat toată Romania și a ajuns până la Didimot¹⁷⁾“.

Enric a și purtat război în contra lui Ioniță, pe care l-a învins de repeșite ori.

Se crede, că împărăția româno-bulgară alui Ioniță, încă s'ar fi numit câte odată Romania-Bulgaria¹⁸⁾.

E interesant, că apelativul acesta de „Romania“, pentru Românii din stânga Dunării nu e o creație limbistică națională română, ci e o invenție grecească! Dimitrie (ca monah Daniel) Filippides a tipărit în 1816 la Lipsca în grecește istoria României și dânsul e primul scriitor care folosește acest termen colectiv¹⁹⁾.

Termenul literar de Romania e recipiat ca termen diplomatic și internațional abia în anul 1867, când cu prilejul expoziției universale din Paris, grație ostenelelor și prudenții politice ale lui Alexandru Odobescu²⁰⁾; cu toate că Cuza Vodă unși Moldova și Muntenia în 1859 și recte în 1862, sub numirea de România, numire trecută la 1866 și la domnitorul Carol I.

¹⁾ Dr. G. Sbierra: Contribuiri pentru o istorie etc. Cernăuți, 1906, p. 238. — ²⁾ Deriva *Roma* dela Romai, ce însemnează putere. Cnf. broșurica anonimă „Roma vagyis az örökváros nevezetésegei“, ediția II, Budapesta pg. 8 nota. *Virgil* în „Aeneida“ I 282 spune, că Romanii — cu stăpânii lucrurilor: Romanos rerum dominos. — ³⁾ Sbierra: ibid. 157 și 287. V. A. Urechia: Schițe din istoria literaturii române, București 1885 p. 18 nota. I. Lăzarici: Ist. lit. române, Sibiu, 1884, p. 10. B. P. Hajdău: Ist. critică a Românilor, Buc. 1875, 32—5. I. I. Bumbac: Ist. limbei române, Cernăuți, 1889, p. 4. — ⁴⁾ Arianos Liberio Episcopo Romano non pepericisse, nec reveritos fuisse Romam Metropolim esse Romaniae. (Epi-

stola ad solitarios). — ⁵⁾ Manem Persarum regione relicta Romaniam invasisse... Constantinum litteras adversus Arium misisse per totam Romaniam. (Panarion I, 2, 46 și 49). — ⁶⁾ Vita s. Augustini capite XXV Romaniae eversores. — ⁷⁾ Historiarum libri adversus paganos III 20 și VII 43. ⁸⁾ Chronicon et Fasti. — ⁹⁾ De origine et actibus Getarum c. 25 și 50. — ¹⁰⁾ Miscelanea VI 7. — ¹¹⁾ De Thematribus et administrando imperio, Bonnae 1840, I, p. 79, 206, 212 și 170 și idem De ceremoniis aulae bizantinae, Bonnae, 1821, I, p. 295. — ¹²⁾ Chronicon ab anno 588—1198 in Richardo. Tota Romania terra firma est, et est dominio Imperatoris Constantinopolitani... Caput Romaniae est civitas Constantinopolis, et Rumania jungitur Selavoniae, Hungariae et Histriae. — ¹³⁾ Critica historico-chronologica in annales ecclesiasticos Caesaris Baronii, la anul 381 c. 3. — ¹⁴⁾ Adecă frumos, mușat, cum e și az în dialectul macedo-român. Sbierra: 421—3, 545 și 574. — ¹⁵⁾ Id. ibid. 290 și 297; 409 și 415: la terre de Romanie... entra en Romenie, ...le marchal de Romenie. — ¹⁶⁾ 409 și 431. — ¹⁷⁾ Ville-Harduin: l. c. 528. Sbierra: 297, 290—1 și 415. Johanicus... universam Romaniam discurrens... Didimoticum venit. — ¹⁸⁾ Sbierra: 427 și 580. — ¹⁹⁾ Așă zice C. Erbiceanu în „Bis. ort. română“ Buc. an. XXXIV pg. 1121. Tot așa și D. Onciul: Din Ist. României, Buc. 1908 pg. 133. Filippide e macedo-român, a petrecut mult în România; mort în Basarabia la 1832. E rudă filologului Alexandru Filippide din Iași, care i-a făcut și biografia în „Arhiva“, Iași an IV pg. 164 și următoarele. Filippide a mai scris și alte opere afară de istoria lăudată. A fost mare învățat dar și om nostim. Se ocupă cu fabricarea unei limbi mondiale universale, a la volapük și esperanto. Bis. ort. rom. XXXIV Nr.-ii 11 și 12. Rev. Teologică, Iași, an. IV, pg. 76 și urm. Arhiva soc. științ. și literare, Iași, III, p. 608 și urm. Iorga: Ist. lit. române sec. 18. Vol. II, p. 47 și 83; 106—107. — ²⁰⁾ Gh. Adamescu: Noțiuni de ist. limbii și lit. românești. Buc., 1894, pg. 270; idem: Ist. lit. române. Buc., 1913, p. 434 și idem: Lit. rom. modernă, Buc. 1902, pg. 267.

INFORMAȚIUNI.

Parastas. Vineri, la 30 Noemvrie (13 Decemvrie), în ziua sf. Ap. Andrei, s'a servit în biserica noastră catedrală parastas pentru odihna sufletului fericitului arhiepiscop și metropolit Andrei Baron de Șaguna.

Să luăm aminte! Atragem atențiunea preoțimei noastre asupra agenților ce se ivesc prin satele românești cu scopul de a stoarce dela țărani declarații contrare hotărîrilor dela Alba-Iulia. Aceste organe ticăloase ale dușmanilor noștri desperați caută să producă spargerii și disordini în rândurile bine închegate ale întreg neamului românesc. Să fie puși la locul lor și tratați cu cinstea ce li-se cuvine.

Insultarea tricolorului român. Luni noaptea niște criminali au rupt stindardul nostru național de pe edificiul consistorial și al Bibliotecii diecezane. Faptul e o dovadă despre libertatea, de care am fi părtași în republica maghiară.

Reuniunea învățătorilor dela școlile populare conf. gr.-ort. române din protopopiatele aradane I—VIII. Prin aceasta convocăm membrii comitetului la ședința ce se va țineă Joi în 6/19 Decemvrie a. c. la 10 ore a. m. în școala centrală din Arad. Obiecte: Raportul presiului. Raportul cassarului. Raportul bibliotecarului. Dispoziții privitor la reînceperea activității. Arad, la 27 Noemvrie (7 Decemvrie) 1918. *Iosif Moldovan*, președinte. *Nicolau Cristea*, secretar general.

Doctori de onoare. Profesorul Masaryk președintii Wilson și Poincaré, primministrii Lloyd George și Clémenceau sunt numiți doctori de onoare ai facultății cehe de drepturi din Praga.

Ștergerea celibatului. Consiliul preoțesc romano-catolic a pornit o acțiune pentru ștergerea celibatului.

Suprafața României Mari. România: Muntenia, Moldova și Dobrogea — 137.125 km. p. cu 7.771.341 locuitori.

Basarabia: 44.422 km. p. cu 2.588.400 locuitori.

Bucovina, Ardealul, Bănatul, Crișana, Maramurașul — 147.135 km. p. cu 8.351.232 locuitori. Total 329.460 km. p. cu 18.710.983 locuitori.

Sabie de onoare. Viteazului comandant dela Mărășești (Termopile românească), generalului Averescu i-se va cumpără prin subscriere publică o sabie de onoare.

Lipsa de cărbuni devine amenințătoare. Din cauza lipsei de cărbuni toate prăvăliile din Viena sunt închise după amiazi la 4, iar teatrele și localurile de petrecere au fost închise cu totul. Peste 2—3 zile vor încetă să circule trenurile locale din Viena, iar pe liniile principale nu va circula decât un tren de persoane pe zi. De asemenea și în Budapesta prăvăliile vor fi închise

de acum la 4 d. a., iar circulația trenurilor a fost cu mult redusă. În caz că nu vor sosi curând cărbuni din străinătate, va înceta cu totul circulația drumului de fier.

Cât a pierdut armata austro-ungară. După date oficiale din Viena, armata austro-ungară a pierdut în război, până la sfârșitul lui Mai 1918, patru milioane de oameni morți, răniți și bolnavi. Numărul morților se cifrează cu 800.000 soldați și peste 23 mii de ofițeri.

Scriitorii francezi nu vor prietenie cu cei austriaci. Asociația gazetarilor din Viena a trimis o telegramă către societatea scriitorilor (literaților) francezi, arătând dorința lor, ca după războiu să se facă o împrietenire între ambele societăți. În același timp scriitorii francezi erau rugați să intervină pe lângă guvernul francez, ca acesta să trimească alimente pentru austriaci și familiile lor, în total vre-o 5000 persoane. Președintele asociației franceze a răspuns: „Scriitorii și gazetarii austriaci n'au găsit niciodată cu cale să protesteze împotriva cruzimilor comise împotriva populației franceze și belgiene. N'aveți dreptul să cereți mila sau ajutorul nostru. Vă vom da alimente numai după ce vom fi îndestulat populația înfometată din Franța de nord, Belgia și Sârbia precum și nenorociții noștri de prizonieri, cari, se întorc ca niște stafii. Cât pentru apropierea de care aveți cinismul să vorbiți, lăsați deoparte orice speranță. Nu voim să știm nimic de d-voastră”. Ambasadorul francez din Elveția a declarat că guvernul francez va lua măsuri aspre împotriva tuturor gazetarilor francezi, cari au plecat la Viena și Budapesta, dacă nu se întorc imediat în Franța.

Proclamarea unirii celor trei state ale Slavorilor de sud. Delegația Sârbilor, Croaților și Slovenilor din fosta monarhie a fost primită în Belgrad de către prințul moștenitor Alexandru, de față fiind și toți miniștrii sârbi. Delegația a citit un memoriu, în care declară în numele celor trei popoare slave din fosta monarhie, că voesc să se unească cu Sârbia și Muntenegru într'un singur stat sub domnia regelui Petru. Apoi cer convocarea unei mari întruniri constituante și în fine protestează împotriva faptului că Italienii au ocupat teritorii, cari se cuvin de drept Slavorilor. Prințul Alexandru a răspuns: „În numele regelui Petru proclam unirea Sârbiei cu statele independente ale Slovenilor, Croaților și Sârbilor într'un singur regat. Aceasta va fi recompensa vitejiei și jertfelor soldaților noștri. Vom îngriji ca să dobândim toate hotarele, ce se cuvin de drept neamului nostru și cred că Italia va ține mai mult la prietenia și buna vecinătate cu noi, decât la îndeplinirea întocmai a tratatului din Lonpra, pe care noi nu l-am subscris. Trăiască poporul unit Sloven-Croat și Sârbi! Atât în Belgrad cât și în Zagreb vestea proclamării a fost primită de populație cu mare însuflețire.

† **Terențiu Vidican.** Marți, în 20 Noemvrie (3 Decemvrie) a trecut la cele vecinice parohul din Hinchiș (p.iațul Vașcăului) **Terențiu Vidican**, răpus de boala spaniolă, în anul al 37-lea al vieții și al 14-lea al fericitei căsătorii și păstoririi. A lăsat în urmă-i nemângăiata-i soție și trei copilași. A fost înmormântat Joi, în 22 Noemvrie v. prin preoții din jur Ilie Lucuția, Vasile Nicoruția și Ștefan Fofiu, care a rostit și un pătrunzător cuvânt funebreal. Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii săi, iar celor rămași le deie mângâiere și ajutorul său!

Nr. 4259/918.

Tuturor protopopilor și administratorilor protopopești din districtul Consistorului din Arad.

În conformitate cu recercarea ministrului ung. de culte și instrucțiune publică din 25 Noemvrie a. c. Nr. 14490/918 dispunem, spre conformare, următoarele:

1. Din toate corespondențele oficiale adresate Ministerului ungar să se omită atributul „regesc” precum și titlurile: consilier aulic, consilier regesc, excelență, ilustritate, magnifice și spectabil.

2. Portretele foștilor regi ungari Francisc Iosif I și Carol al IV-lea afișate în localitățile oficiale respective în salele de învățământ să se delăture de acolo și să se așeze într'un loc potrivit, spre păstrare.

Arad, la 26 Noemvrie v. 1918.

Ioan I. Papp, Episcop.

Poșta redacției.

Păr. E. M. T. Sfat mântuitor în chestia ce Vă preocupă nu ne poate da nici autoritatea superioară. Orientări nu Vă putem împărtăși nici noi. Faceți cum Vă va lumina Dumnezeu. Predica se va publica. Salutări.

Păr. C. L. Ș. Am primit cu mulțămite. Se va publica.

Dlui T. M. în G. Vă mulțămesc pentru sprijinul valoros. Se va publica.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut: „**Biblioteca Semănătorul**” Nr. 40 conținând **Cântări naționale** și anume: 1. Deșteaptă-te române. 2. Trei colori. 3. Pe-al nostru steag. 4. Răpirea Basarabiei. 5. Hora Sinaiei. 6. Drum bun... 7. Hora dela Plevna. 8. Hora Resbelului. 9. Cântec de războiu. 10. Vivat țara mea. 11. Limba românească. 12. Latina gintă. 13. Fii ai României. 14. Sunt vânător... 15. Trecerea Dunării. 16. Hora Severinului. 17. Hora Unirii. 18. Hora dela Grivița. 19. Hora Dorobanților. 20. Marșul anului 1848. 21. Marșul lui Iancu. 22. Marșul lui Mihailu Viteazul. 23. Marș ostășesc. 24. Calcă Române. 25. Auzi buciul că sună. 26. Haideți frați cu arma n' mână. 27. Mama lui Ștefan cel mare. 28. Ce e patria română. 29. Românul către Tătar. 30. Frunzuliță de stejar. 31. Adio la Carpați. 32. Cea din urmă noapte a lui Mihailu cel Mare. 33. Peneș Curcanul etc.

Prețul 80 fil. plus 20 fil. pentru porto. Se poate comandă dela Librăria diecezană din Arad (Deák Ferencz u. 35).

„**Cultura Creștină**” Nr. 15—16/1918, revista profesorilor seminariali din Blaj cu următorul sumar deosebit de bogat și interesant: Dr. Alexandru: Pro memoria (La 150 de ani dela moartea episcopului Inocențiu M. Klein). Ioan Modrișan: Din scrisul lui Gheorghe Lazar. Senior: Pentru delăturarea unui obicei rău dela completarea beneficiilor mici eclesiastice (Scrisoare). Ioan Crișan: „Câteva reflexiuni asupra textului liturgic”. Insemnări: Tânguirea unui preot pentru indiferentismul față de sf. euharistie (Senior). Încă odată „lectura pentru soldați” (Dr. Alexandru Rusu). Cronică: Spre pacea lumii (ar.). O frumoasă fundațiune (vs.). Conferență episcopescă amânată (ar.). Proiectul pentru autonomia catolică s'a îfundat (ar.). „Săptămâna socială” a catolicilor maghiari (r.). Sanator pentru preoți (r.). „A murit Mangra!” (vs.). Cărți și reviste: Alexandru Lupeanu, Sămânța viitorului (ar.). Caba Vazul, Szilagyvármegye román népe, nyelve és népköltészete (al.). „Cuvântul Adevărului” (r.). Cărți intrate la redacție. Telefon. Posta administrației. Se poate abonă din Blaj pentru 20 coroane pe an.

Calendarul diecezan din Arad pe anul 1919. Conține cronologia pe anul 1919, sărbători și alte zile schimbăcioase, posturile, deslegări de post, parastasele oficiale, sărbătorile școlare, zilele de repaus la judecătoria, întunecimile, anotimpurile, partea calendaristică, genealogia familiei domnitoare, domnitorii celorlalte state europene, calendar economic, târgurile, tarifa postală și o parte literară instructivă și variată cu poezii și proză din peana unor scriitori distinși și împodobită cu ilustrațiuni actuale. Îl recomandăm cu căldură. Prețul unui exemplar 2 cor. plus 20 fil. pentru porto. Revanzătorii primesc rabat. Se poate comandă dela Librăria diecezană din Arad (str. Deák Ferencz 35).

Redactor responsabil: **Dr. Teodor Botiș**, profesor.

PARTEA OFICIALĂ.

Concurse.

În baza ord. Ven. Consistor Nr. 1928/B 1918 — pentru îndeplinirea parohiei de cl. I **Beznea**, protopopiatul Pesteșului, se publică concurs, cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala”.

Emolumentele: 1. Casă parohială, cu intravilan de 600□. 2. Curtea bisericii în natură. 3. Două jugh. pământ arător. 4. Patruzeci jugh. mici à 1200□ pășunat. 5. Birul dela 250 Nri de

casă, jumătate vică cucuruz sfărmat. 6. Lemne de foc, după trebuință, aduse pe spese proprii. 7. Stolele uzuale. 8. Pentru cinci capete de vite pășune liberă în pășunea comunală. Parohia fiind de cl. primă, dela recurenți se pretinde să aibă documentele recerute pentru această clasă.

Doritorii de-a ocupa această parohie, cererile de concurs, adresate comitetului parohial din Beznea, să le înainteze Prea On. oficiu protopopesc în M.-Telegd, cu observarea strictă a §-lui 33 din regulamentul pentru parohii, având datorița a se prezentă în sf. biserică din Beznea, spre a-și arăta desteritatea în cântare, tipic și oratorie.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Alexandru Munteanu**, protopresbiter.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de paroh din **Chișirigd** (Kisürögd) se publică concurs din nou cu termen de alegere de **30 zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Parohia este de clasa a II-a.

Venitele sunt următoarele: 1. Casa parohială cu grădină, supraedificată. 2. Una sesiune pământ (32 iugh. catastr.). 3. Dreptul de pășunat și pădure ce revine după pământul parohial. 4. Bir preoțesc de fiecare număr de casă cu pământ câte o măsură (30 litre) de grâu, iar dela cei fără pământ 30 litre cucuruz sfărmat, ori prețul curent. 5. Stolele îndatinate. 6. Intregirea dela stat, care însă parohia nu o garantează.

Contribuțiunea după pământ o va suportă jumătate parohul, jumătate biserica. Prețul va avea să catehizeze regulat, fără a pretinde ceva onorar dela parohie.

Reflectanții au a se prezentă în termenul regulamentar — cu observarea strictă a Regulamentului în vigoare — în vre-o Duminică în sf. biserică pentru a-și dovedi capabilitatea în cântări, tipic și oratorie.

Concursele ajustate sunt a se adresă comitetului parohial din Chișirigd, și a se înaintă — cu documentele originale — la P. O. oficiu protopopesc ort. român din Oradea-mare.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: **Andrieu Horvath** m. p., protopopul Orăzii-mari.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de **învățător** dela școala ort. română din **Ch.-Tărian** (Körös-tarján), se escrie concurs, cu termen de alegere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficiu diecezan.

Venitele sunt: 1. Bani gata dela parohie 600 cor. 2. Stolele îndatinate 50 cor. 3. Cvarțir corăspunzător, cu edificiile laterale și supraedificate, grădină (o parte a grădinei este ocupată cu materialul adunat pentru edificarea bisericii). 4. Intregirea dela stat este asigurată. La caz de învoială reciprocă, banii gata (600 cor.) se pot schimba în pământ și naturale.

Alesul va avea să provadă pe lângă învățământul cotidian și cel de repetiție, apoi cantoratul în și afară de biserică regulat; să instrueze elevii în cântări, să cânte cu ei în sf. biserică; să-i conducă regulat la sf. biserică și acolo să-i supravegheze.

Reflectanții vor înaintă — în termenul legal — petitele ajustate cu 1. Atestat de botez. 2. Atestat despre eventualul serviciu. 3. Atestat de moralitate. 4. Atestat referitor la miliție. 5. Diploma de învățător — la P. O. oficiu protopopesc al Orăzii-mari, prezentându-se în acest restimp în sf. biserică din Ch.-Tărian pentru a se arăta poporului și a-și dovedi capabilitatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial.

—□—

3—3

Dr. Cornelia Moga fost asistentă la clinica II-a de interne din Budapesta, aduce la cunoștința onor. public că s'a strămutat la **Arad, str. Sina Nr. 1/b**, unde ordonează zilnic pentru boale interne și de nervi. Totodată deschide laborator pentru cercetări chimice, bacteriologice, terologice și laborator Röntgen. x—1

Ultoi de vie cu rădăcină se găsesc de vânzare la prețul **Petru Pelle** din Miniș (com. Arad). x—3